

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ВИРОБНИЦТВА БІОЛОГІЧНИХ ВИДІВ ПАЛИВА

Ковальчук С.Я.,

Вінницький національний аграрний університет

Актуальність проблеми. В сучасний час перед Україною стоїть украй необхідна задача пошуку альтернативних джерел енергії та впровадження енергозберігаючих технологій. Одним із основних шляхів скорочення споживання традиційних енергоресурсів в Україні може стати широке застосування технологій виробництва біологічних видів палива. Країна володіє достатньою сировинною базою та значним потенціалом для розвитку виробництва біологічних видів палива. В цьому виражається доцільність зайняття нашою країною ніші по його виробництву на міжнародному ринку. Причому українські підприємства могли б займати одне з провідних місць. Посилюється проблема все більшим загостренням ситуації з дефіцитом та здороженням традиційних видів палива, а також критичним екологічним становищем в країні. Актуальність цієї проблеми пояснюється тим, що зарубіжні країни змагаються за можливість розвитку в Україні виробництва біологічних видів палива, це може привести до імпорту біопального. Отже, вирішення цієї проблеми важливо із геополітичної точки зору.

Виклад основного матеріалу. Розкриття державних і економічних механізмів та наукових пошуків щодо розвитку виробництва біологічних видів палива, формування ринку біопалив, напрямів перспективи його розвитку залишається на сучасному етапі особливо актуальною проблемою. У наукових працях українських вчених П.І. Гайдучького, В.О. Дубровіна, Г.М. Забарного, М.В. Зубця, Г.М. Калетніка, Б.Ф. Кочірко, М.О. Корчемного, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, Л.П. Усенка та інших акцентується увага на необхідності переходу до використання таких джерел первинної для виробництва палива енергії. Вони доступні на місцевому рівні або розподілені більш рівномірно по регіонам України.

Реформування економіки пред'являє високі вимоги до розвитку виробництва біологічних видів палива. Це пов'язано, перш за все, зі зміною форм власності, більш глибоким поділом і кооперацією, зміною в самій структурі національного господарства, необхідністю застосування сучасних технологій, створенням нових підприємницьких структур.

Зазначимо, що на даному етапі розвитку виробництва біологічних видів палива необхідно формування мотиваційного механізму, який не тільки задіяв би наявний ресурсний потенціал, але й адекватно відбивав би зміни, що відбуваються у його переробці. Досить вказати на те, що появилися такі мотиваційні чинники як власність на засоби виробництва та виготовлену продукцію, акціонерний капітал, мале підприємство, мікрокредитування, конкуренція, прибутковість, виплати по дивідендам, престиж тощо [1]. Для їх практичної реалізації необхідно знайти такі організаційні, економічні, соціально-психологічні умови, які дозволили б ефективно управляти цими процесами.

Мотиваційний механізм управління являє собою сукупність спонукальних мотивів, що формуються для досягнення поставленої мети розвитку виробництва біологічних видів палива. Методологічною основою формування даного механізму в умовах подолання кризових явищ у національній економіці є системний і ситуаційний підходи з урахуванням особливостей функціонування ринку біосировини, економічних, організаційних, соціальних і інших факторів, що впливають на ефективність виробництва біологічних видів палива.

Аналіз наукових досліджень з питань розвитку біологічних видів палива, дозволив визначити чинники формування мотиваційних механізмів. Визначальна мета яких, є прагнення заощадити енерго-ресурси і добитися зниження шкідливих викидів. По-перше в Україні завдяки природнокліматичним умовам забезпечується достатньо висока врожайність ріпаку. По-друге біопаливо дозволяє знижувати викиди парникового газу в набагато менших розмірах. Біопаливо з пшениці, цукрового буряка і рослинних масел рідко знижує викиди більш ніж на 30% - 60% в порівнянні із звичним паливом. Кукурудза дозволяє понизити викиди менш ніж на 30%. По-третє будівництво заводів з виробництва біодизелю потужністю 5-7 тисяч тонн на рік, перевагою яких, є те, що вони можуть комплектуватися обладнанням вітчизняного виробництва, вартість якого на порядок нижча зарубіжного. І зазначене, дозволить поліпшити трудову зайнятість сільського населення за рахунок створення нових виробничих потужностей, підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва, розвитку галузі тваринництва та рослинництва, впровадження нових форм використання техніки. Зазначимо, що вартість створення одного робочого місця у виробництві біопального найменша[2].

Вивчення реалій дозволило виконати деякі узагальнення і оцінити ситуацію, що склалася, в області розвитку біоенергетики. Аналіз показав, що розвиток біопаливної галузі характеризується вельми

суперечливими чинниками. Для яких характерні як позитивні, прискорюючи тенденції, так і чинники гальмування. Доцільність розвитку виробництва біопального обумовлюють наступні чинники:

1. Неодмінне впровадження заходів з інтенсифікації і здешевлення вирощування та збору біосировини. Причому значний інтерес мають технології створення «енергетичних», швидкоростучих лісових плантацій, які вимагають менших площ землі і менших витрат на їх вирощування[3].

2. Науковий підбір гібридів кукурудзи для використання зерна на біопаливо, що знижуватимуть собівартість як крохмалю, так і біопалива, що притаманні кожному конкретному регіону[4].

3. Процес переробки біосировини належить підтримати законодавчою базою, для того щоб насіння та масло ріпаку не експортувалось в Європу за високими цінами. Темпи зростання потужностей з переробки маслинних культур перевищують в ЄС темпи збільшення площ посіву. Ці факти сприяють орієнтуванню українських сільськогосподарських виробників біоенергетичних культур на зарубіжні ринки.

4. Біопаливо у даний час використовується тільки на основі субсидування, інакше таке паливо стане не вигідним. Тому державна підтримка використання біопалива підлягає не тільки якісним, але й кількісним оцінкам. Державна підтримка може спрямовуватись на: податкові знижки для виробників біопалива, торговців, посередників, споживачів, власників виробничих потужностей та відповідної інфраструктури.

5. Введення юридичних актів, що зобов'язують використовувати на транспорті мінімальну кількість біопалива як добавки. Тобто для транспорту встановити певні критерії і вибрати біопаливо, що максимально знижує шкідливі викиди.

6. Стимулювання використання біопалива може відбуватися у формі введення обмежень на імпорт з інших країн, де біопаливо дешевше.

7. Економічні переваги використання біопалива це зростання цін на нафту.

8. Виробництво біодизелю безпосередньо в господарстві для власних потреб.

9. Виробництво біоетанолу виглядає більш привабливим, ніж виробництво дизельного палива на основі олії соняшнику та ріпаку з огляду на потенційно вищу стабільність забезпечення заводів з виробництва біоетанолу сировиною - зерном пшениці, кукурудзи та цукристими коренями.

10. В перспективі можливим є перепрофілювання частини цукрових заводів, оскільки, як сировину можна використовувати цукровий сироп та мелясу, тому що конкурентоспроможність вітчизняного цукру на світовому ринку досить низька через високу собівартість виробництва. Тому цей варіант можна розглядати як додатковий. Обсяги забезпечення сировиною біогазу будуть залежати в основному від економічної доцільності.

Чинники які перешкоджають розвитку виробництва біопального:

1. Ціновий ефект біопалива стосовно сільського господарства виражається в основному в зростанні попиту на зернові і маслянисті. Нинішні заходи по стимулюванню виробництва біопалива в середньостроковій перспективі викличуть зростання цін на пшеницю, кукурудзу і рослинне масло в середньому на 5%, 7% і 19% відповідно. За станом на 2007 рік, з урахуванням всіх стимулів і інших чинників, в середньостроковій перспективі на виробництво біопалива може бути використано до 12% всього вироблюваного в світі зерна і 14% - олійних. Для 2007 року ці показники склали відповідно 8% і 9%. Якщо повністю будуть виконані положення прийнятого недавно в США «Акту про енергетичну незалежність безпеки» і запропонованої недавно нової Директиви ЄС щодо поновлюваних джерел енергії, то на виробництво біопалива може бути використано майже 20% світового виробництва рослинного масла і більше 13% світового виробництва фуражного зерна[6].

2. Цінові наслідки при переході на випуск біопалива другого покоління, залежать від об'ємів біомаси, що отримується з нинішніх площ. Якщо площі значно зростуть, цінові наслідки виявляться згладженими, але посиляться проблема з приводу негативного впливу на деякі райони, на ґрунти з високим вмістом вуглекислого газу, на водоймища, неспокій з приводу збереження біологічної різноманітності. З урахуванням цінової дії політика щодо стимулювання біопалива (що проводиться в даний час, а також в перспективі), може зробити величезний вплив на землекористування в майбутньому і позначитись на розмірах площ під певні культури. В цьому випадку необхідно враховувати екологічні та інші ризики, оскільки зміна землекористування не обмежується тільки отриманням сировини для біопалива. Перспектива за біопаливом другого покоління, де сировиною можуть служити звичайна трава, солома, гілки дерев та інші целюлозовмістивна сировина[5]. Екологічні наслідки нового виду палива залежать від типу земель, які будуть вибрані для виробництва

біопалива. Слід заохочувати використання площ, не використовуваних в даний час для виробництва продовольства. Це деградовані ґрунти, малоцінні землі. В той же час не використовувати для цих цілей цінні землі і екологічно уразливі території.

3. В середньостроковій перспективі використання біопалива викличе зростання цін на продовольство. Продовольча безпека опиниться під загрозою.

4. Неспроможність повністю задовольняти попит на пальне, тобто незначна частка біопального в паливному балансі.

Висновки. Реалізація стратегічного курсу України в напрямку євроінтеграційного курсу вимагає перед усім відповідності нашого законодавства до документів Євросоюзу. Для вирішення питання належить забезпечити ефективний розвиток виробництва біопалива шляхом створення відповідного правового та економічного поля, а також налагодження виготовлення в країні обладнання необхідного для виробництва біопалива.

Виробництво та використання біопального в Україні дає можливість радикально вирішити еколого-економічні проблеми економіки країни, особливо у сільській місцевості. Отже, за результатами аналізу можливостей розвитку в Україні галузі по виробництву біологічних видів палива, відмітимо, що це необхідно в першу чергу для сільського виробництва. Тому, що внаслідок обмеженого використання традиційних джерел енергії збільшення обсягу виробництва сільськогосподарської продукції можливе за умов широкого впровадження відповідного економічного обладнання, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, нетрадиційних і постійно відновлюваних джерел енергії.

Література

1. Гавриш В. І. Формування економічних стимулів виробництва дизельного біопалива / Гавриш В. І. // Економіка АПК. – 2008. - № 3. – С. 121.

2. Боровик Г. Енергетичний чай / Г. Боровик // Агросектор. – 2007. - № 2. – С. 18-19.

3. Гур'єв В., Лівандовський А. Добір гібридів кукурудзи для використання зерна на біопаливо / В. Гур'єв, А. Лівандовський // Пропозиція. – 2008. – № 5. – С. 46-47.

4. Калетнік Г. М. Баланс енергії – критерій оцінювання виробництва біоетанолу біодизельного пального з зернових й олійних культур / Г. М. Калетнік // Проблеми науки. – 2008. - №. 11. – С. 37-42.

5. Мельник Б. Біопаливо України / Б. Мельник // “Аграрний тиждень” [Електронний ресурс] -www.a7d.com.ua. <http://www.deloitte.com>

6. <http://juschin.com/ua/t/biodyzelne-palyvo>